

УДК 378.147–059.1+611/612

THE NECESSITY AND EFFECTIVENESS OF DISTANCE LEARNING

НЕОБХІДНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Verholias Olexander / Верголяс О.О.¹PhD of Law, Senior Lecturer /
(ORCID.ORG/0000-0002-9780-1298)Vergolyas Oleksandr / Верголяс О.І.²senior history teacher / викладач історії
(ORCID 0000-0002-3617-0947X)Vergolyas M.R. / Верголяс М.Р.^{3,4}d.b.s., prof. chief scientist / д.б.н., проф., гол.н.с.
(ORCID 0000-0002-3617-0947)¹Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Zaporizhzhia, Ukraine.²LLC "Boyarsky Lyceum "International Dimension", Boyarka, Ukraine.³PHEE Kyiv Medical University, Kyiv, Ukraine⁴State Institute of Public Health of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine,
Kyiv, Ukraine.¹Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького,
Запоріжжя, Україна.²ТОВ «Боярський ліцей «Міжнародний вимір», Боярка, Україна³ПВНЗ "Київський медичний університет", Київ, Україна.⁴Державний інститут громадського здоров'я
Національної академії медичних наук України, Київ, Україна.

Анотація: Самостійна робота відіграє ключову роль у процесі дистанційної освіти, забезпечуючи ефективне засвоєння знань і формування необхідних навичок. За умов відсутності безпосереднього контакту з викладачами, саме самостійна діяльність стає основним способом опрацювання навчального матеріалу, розширення теоретичних знань і отримання практичного досвіду. Дистанційне навчання передбачає високий рівень відповідальності та самоорганізації з боку студентів. Уміння планувати власний час, визначати пріоритети й виконувати поставлені задачі є невід'ємними складовими цього процесу. Самостійна робота стимулює розвиток критичного мислення, аналітичних здібностей та здатності ухвалювати рішення, що важливо не лише під час навчання, але й у майбутній професійній діяльності. Окрім цього, вона сприяє розвитку навичок пошуку та аналізу інформації, а також адаптації до нових умов і змін. Студенти мають можливість працювати у власному темпі, враховуючи свої індивідуальні особливості та потреби, що позитивно впливає на загальну ефективність навчального процесу. Таким чином, самостійна робота є не просто компонентом дистанційної освіти, а її фундаментом, який визначає успіх у досягненні освітніх цілей.

Ключові слова: дистанційна освіта, творча праця, самостійна робота, відповідальність та самоорганізація.

Abstract: Independent work plays a key role in the process of distance education, ensuring effective assimilation of knowledge and formation of necessary skills. In the absence of direct contact with teachers, it is independent activity that becomes the main way to process educational material, expand theoretical knowledge and gain practical experience. Distance learning involves a high level of responsibility and self-organization on the part of students. The ability to plan one's own time, determine priorities and complete assigned tasks are integral components of this process. Independent work stimulates the development of critical thinking, analytical skills and the ability to

make decisions, which is important not only during studies, but also in future professional activities. In addition, it contributes to the development of skills in searching and analyzing information, as well as adaptation to new conditions and changes. Students have the opportunity to work at their own pace, taking into account their individual characteristics and needs, which has a positive effect on the overall effectiveness of the educational process. Thus, independent work is not just a component of distance education, but its foundation, which determines success in achieving educational goals.

Keywords: *distance education, creative work, independent work, responsibility and self-organization.*

Вступ. Популярність дистанційної освіти зростає останнім часом, оскільки така освіта досить гнучка та доступна для багатьох охочих отримати знання. Раніше дистанційна форма навчання дозволяла навчатися тим, хто в силу об'єктивних факторів не міг це робити в традиційних масових закладах вищої освіти. Але тотальна комп'ютеризація нашої країни, яка почалася ще в 90-і роки дозволила дистанційній освіті відбутися та реалізуватися шляхом інтерактивної взаємодії здобувачів вищої освіти та викладачів в процесі навчання [1, 2].

Для того, щоб бути конкурентоздатними та мати сучасні актуальні знання, вміння та навички необхідно постійно самовдосконалюватися, або навчатися впродовж життя. Наріжним або фундаментальним елементом самовдосконалення є здатність до самонавчання. Сучасний випускник школи, а нерідко і випускник вищого навчального закладу не завжди відповідає таким повсякденним вимогам життя, як уміння організовувати свою самоосвіту, розвивати компетентності та діяти самостійно в умовах щоденних викликів та різноманітних критичних життєвих ситуаціях [2, 3].

Навичка самоосвіти (Long Life Learning) або уміння вчитися – топ-навичка не тільки для майбутнього, а риса вкрай потрібна уже сьогодні. На додаток, усі світові та пропоновані останнім часом національні стандарти, в основу навчання ставлять самостійну (творчу) роботу і в структурі навчального навантаження студента за ECTS вона є вкрай важливим навчальним компонентом, на долю якого припадає лєвова частка годин. Одним з елементів самонавчання, який привчає студентів до самоосвітнього процесу є самостійна робота. Це така форма організації навчального процесу, при якій заплановані завдання виконуються студентом самостійно в навчальній аудиторії або поза нею, під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі [2].

Переважна більшість науковців трактують самостійну роботу як особливий вид навчальної та пізнавальної діяльності студента, яка є рушійною силою навчального процесу [2, 4].

Загалом, самостійна робота студентів сприяє поглибленню й розширенню знань, посиленню інтересу до пізнавальної діяльності, формуванню творчої особистості майбутнього спеціаліста, здатного до постійного самовдосконалення та самоосвіти впродовж життя. В більш загальному аспекті самостійна робота є одним зі способів адаптації до професійної діяльності та викликів сьогодення в умовах сучасного світу. Щоб самостійна робота була ефективною, здобувач має глибоко усвідомити її необхідність, мету й подальшу корисність для себе. Важливим завданням викладача вищого навчального закладу є правильна організація та мотивація самостійної роботи студента, що полягає у забезпеченні умов для її успішного виконання [3].

Самостійна робота студентів передбачає опановування навчальним матеріалом, а саме самостійне опрацювання окремих тем навчальних дисциплін у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, а також передбачає підготовку до усіх видів контролю. Навчальний матеріал дисциплін, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять [2, 3, 4].

Необхідно постійно підкреслювати про важливість повноцінного вивчення дисциплін, які не лише формує у студентів цілісну уяву про загальні закономірності, а й забезпечує фундаментальну підготовку та набуття практичних навичок для подальшої професійної діяльності спеціаліста загальної практики. Щоб самостійна робота була ефективною, здобувач має глибоко усвідомити її необхідність, мету й подальшу корисність для себе. Одним з важливих критеріїв є наявність мотивації. Студентам, що навчаються за змішаною формою навчання з використанням дистанційних методів, необхідна сильна мотивація, оскільки більшість матеріалу доводиться освоюватися самостійно. Це вимагає достатньої сили волі, самодисципліни,

самоорганізованості, відповідальності та самоконтролю [1, 5].

Метою самостійної роботи є засвоєння теоретичних знань, формування системи навчальних, інтелектуальних та професійних умінь, що згодом призведе до реалізації освітньої програми та формування особистості майбутнього фахівця. Організація самостійної роботи для здобувачів вищої освіти – це досить складний педагогічний процес, який покликаний навчити здобувача ефективним самостійним діям, самостійному осмисленню нової інформації, аналітичному мисленні тощо. Співвідношення обсягів аудиторних занять і самостійної роботи студента визначається з урахуванням специфіки та змісту конкретної навчальної дисципліни та її мети в реалізації освітньо-професійної програми [5, 6].

Наступним елементом ефективного самонавчання та й навчання загалом і уважність. Ступінь уважності – це стійка властивість особистості, притаманна їй від природи, що вдосконалюється впродовж всього життя, але в досить обмеженому діапазоні залежно від обставин, потреб та досвіду. Уважним можна назвати студента, якщо в нього переважає довільна й після довільна увага, якщо він має мету і волю, добре усвідомлює, чого хоче. Неуважна особистість не зможе зосередитися на предметі, не здатна проникнути в суть речей, у внутрішній світ іншого [5, 6].

Уважність вкрай важлива риса майбутнього спеціаліста, оскільки вона є позитивною якістю, яка необхідна для успішної діяльності та призводить до продуктивності та ефективності трудової діяльності. Працьовитість є одним з перших правил самовиховання, і без неї не вийде досягти бажаних успіхів. Тому силу волі, працьовитість, наполегливість та стійкий характер обхідно розвивати в собі силу волі і стійкий характер. Для цього буде потрібно багато сил і терпіння [6].

Активізація процесу самопізнання може бути забезпечена такими факторами як участь у творчій діяльності; використання інноваційних методів навчання; заохочувальні фактори контролю знань (рейтингова система та накопичувальна система оцінювання знань); розширення обсягу знань з дисципліни та роботою з додатковою літературою; виконання індивідуальних завдань.

Слід окремо наголосити на відмінності самостійної роботи від індивідуальної роботи. Індивідуальні завдання є однією з форм організації навчання у вузі, яке має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти одержують в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. До індивідуальних завдань відносяться: написання рефератів і створення мультимедійних презентацій з доповідями на засіданнях наукового студентського гуртка кафедри, участь у виготовленні макро- та мікропрепаратів, участь в науково-дослідницькій роботі кафедри, участь в написанні тез та статей, доповіді на студентських наукових конференціях [5, 6].

Позааудиторна самостійна робота з дисциплін має характер пошуково-аналітичної та наукової роботи. Завдання які виконують студенти сприяють розширенню рамок мислення, формуванню ряду вмінь та навичок. Тематика робіт, що передбачена самостійною роботою доповнює загальне уявлення та сприяє більш інтегрованому мисленню майбутнього спеціаліста. Завдання, як і виконують студенти під час самостійної роботи поглиблюють знання та вміння отримані під час лекційних та практичних занять, а відтак сприяють більш глобальному мисленню. Позааудиторна самостійна робота здійснюються у будь-який зручний для навчання студента час, але обов'язково звітується на практичному занятті [6, 7].

Доцільним при вивченні дисциплін є такі форми самостійної роботи: пошук та огляд наукових джерел за заданою проблематикою в мережі інтернет та доступних бібліотеках; підготовка рефератів; вирішення тестів та задач; формулювання понять тощо.

Висновки.

Основна задача організації самостійної роботи – це навчити здобувача самостійно працювати з навчальним та науковим матеріалом, бути самоорганізованим та самовихованим з високим ступенем відповідальності під час отримання знань.

Самостійна робота визначається готовністю до безперервного пошуку нового, актуального знання, до грамотного здійснення інформаційних процесів

(пошуку, зберігання, переробки) – що є однією з професійних компетенцій майбутнього спеціаліста, яка визначає успішність його особового зростання і соціальну затребуваність.

Студентам, що навчаються за змішаною формою навчання з використанням дистанційних методів, необхідна сильна мотивація, оскільки більшість матеріалу доводиться освоювати самостійно. Це вимагає достатньої сили волі, самодисципліни, самоорганізованості, відповідальності та самоконтролю.

Науково-педагогічні працівники мають ознайомити студентів із психолого-педагогічними особливостями організації навчання у вищій школі; допомогти в опановуванні методами та прийомами навчальної роботи; дотримуватися спеціальної методики читання лекцій для студентів-першокурсників у перші два-три місяці, поступово збільшуючи структуру і темп; навчити студентів прийомів слухати лекцію, записувати її змісту, методики підготовки до семінарських, практичних і лабораторних занять; чітко дозувати завдання на кожне заняття; толерантно здійснювати контроль й оцінювання самостійної роботи та ін.

Література

1. Верголяс О.О., Верголяс М.Р. Позитивні аспекти дистанційного навчання студентів. Д487 Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти: зб. наук. праць. м. Київ, Національний авіаційний університет. К. : НАУ, 2021. – С.120-123.

2. Буряк В.К. Самостійна робота як вид навчальної діяльності школяра. Рідна школа. 2001.- №9. С.49-51.

3. Верголяс М. Р., Верголяс О. О. Роль самостійної роботи під час дистанційної освіти. Актуальні проблеми в системі освіти: заклад загальної середньої освіти – доуніверситетська підготовка – заклад вищої освіти. Збірник наукових праць. Київ. 2022. С. 310-320.

4. Внукова Н.М. Стратегія посилення самостійної роботи студентів у контексті приєднання України до Болонського процесу. Матеріали міжнар.наук.-практ.конф.,14-15 грудня 2004 р. –Харків, 2004. С.8-10]

5. Касевич Н.М. Медсестринська етика і деонтологія: підручник. К.: Інститут культурології АМУ. 2009. 184 с.
6. Vergolyas M. Innovative methods for the organization of educational process for medical students in Ukraine and EU countries. Scientific and pedagogic internship. Izdevnieciba "Baltija Publishing". 2020. С.21-24
7. Шайгородський Ю. Синдром політичної прокрастинації: причини і наслідки. Політичний менеджмент: наук. журнал. 2013. № 59. С. 16-29.

Статтю надіслано: 25.09.2025.

Верголяс М.Р.